

ПЕРША ДІЯ

1

Заплакала, затужила у своєму домі
(на Міщанській вулиці, № 37)
мадам Стаканчиха Тарасовна

— Ой, хто скаже, хто ж розкаже, чи ти, доню, чи ти, пташко, а чи ти. Матінко Божа, куди він, у яку сторононьку тікає та на кого ж мене, бідну, покида-а-є?..

Похнюпилась канарка в клітці. Посмутнів образ Божої Матері.
Мовчать. Тільки дочка Середульша біля матері впада

- Мамонько!
- Не перебивай!
- Випийте, люба...
- Що це?
- Валер'янові краплі.
- Геть, одчепися! Хіба можна таку драму в серці та валер'янкою впинити... Дай мені отрути!
- Сіли б ви краще од вікна, абощо.
- А то що?
- Люди ж проходять повз вікон...

- Товченого скла дай, я втруюся!..
- Сусіди ж он бачать і чують.
- Хай бачать! Хай чують! Як друзі, — хай пожаліють, а вороги, — хай ізрадіють, що драма така в нас у домі, що муж мій законний тіка-а-е...

2

Увійшла Старша дочка. Середульша до неї

- Покликала хрещеного?
- Ідуть.

ТАРАСОВНА *(так і скинулась)*

- Де він, далеко?
- Зараз увійдуть.
- Де, питаю?
- Та кажу ж вам, мамонько, зараз... Заскочили в одне місце, послабли на шлунок...

ТАРАСОВНА *(утерлась)*

- А господи, так би й сказала відразу. Та чи прибрано ж там?
- Я мила учора.

СЕРЕДУЛЬША *(до старшої)*

- Ти ж сказала хрещеному, що папонька побіг вже по паспорт?
- Аякже.
- А він що?
- Сказали, що вже знають про це.

ТАРАСОВНА

- А басів із церкви покликала?

- Любуня ж побігла.
- А горілки басам?
- Вона й горілки купить.
- Піди ж, моя доню, та наріж цибулі дрібненько, редьки, олійкою помасти на закуску людям.

СТАРША *(так і пирснула)*

- Все я, та я! І по хрещеного, і по басів, і цибулю криши. А вона он стоїть, ізгорнувши ручки...

СЕРЕДУЛЬША

- А хто квіти полив, як не я? А хто з валер'янкою, як не я? Повилазило?

Ущипнули одна одну, щоб мати не бачила.

- Ой!
- Ой-ой!

ТАРАСОВНА

- Ой помру я й ще раз помру з такими доченьками, що вже темно в очах і сонце зробилося чорним, а вони ж того горя ще додають... Дайте мені карти! Ще раз кину на його... Ще раз, та й годі. *(Кинула на карти. Глянула. За серце взялася)*.
- Ой, знову дорога кладеться!..

ДОЧКИ

- Та невже ж, невже, мамонько мила?
- Хіба повилазило? Червона шістка?

А в ТАРАСОВНИ жах в очах глибокий, містичний

- Ворожу, ворожу — і все оця карта... А тут іще й сон; дорога в полі й місяць щербатий, що вже смутний, а що блідий... Немов би тіка, покотився за землю. А я стою при дорозі, як

тінь та самотня... Це ж батько наш, місяць отой, чує душень-
ка — втече він, поко-о-титься, загине в доро-о-зі...

ДОЧКИ

- Мамонько, цитьте!..
- Сусіди йдуть.

ТАРАСОВНА

— Годі мовчати, бо вже ж намовчалась! І критися годі! Хай
знають усі, яка в домі й у серці драма...

3

Увійшли сусіди, тихо й поважно, як і годиться заходити про такий
случай. Стали. То дочки обидві, як ті ластівки до матері

- Може, вам, мамонько, компреса накласти?
- Може б, ви, мамонько, лягли та спочили?

СУСІДИ *(Зітхнули. Покивали головами. І як годиться про такий
случай, сказали філософічно)*

- А вже, мабуть, спочинемо в комхоза на дачі (на кладо-
вищі).
- Отам уже виспимось вволю.
- Здрастуйте, Тарасовно!

ТАРАСОВНА *(Ледве, через силу підвелась. Привіталася)*

— Сідайте, сусідоньки. Хоч і хвора я, хоч і драма в домі,
а прошу — сідайте. *(Дала середульшій хусточку)*. Дай мені другу
хусточку!

СЕРЕДУЛЬША

— Мокра ж, як хлющ... Хіба ж отак можна плакати, ма-
монько?

СУСІДИ *(на таке питання всміхнулись, примовивши)*

- Гм... А чому й ні?
- Питає.
- Сказано — молоде, зелене...

ТАРАСОВНА

— Не так себе жалько, як їх, моїх діток; що 'дне не спить —
мамо, каже, не можу, друге не спить, плаче в подушку тихо,
третя, Любуня, як тінь, біля мене всю ніч вистоює... А бать-
кові байдуже: тіка-а-є...

СУСІДИ

— Та невже Малахій Минович, сказати би, вже при літах,
та на таке діло пустився? Просто не віриться.

ТАРАСОВНА

— Вже в дорогу склався, ось: ціпочок, торбина з сухарями.

СТАРША

— Самі й сушили.

ТАРАСОВНА

— Потайки сушив... Оце побіг до виконкому совіцького
пашпорта брати... Сьогодні й тіка.

СУСІДИ

- Та куди, хоч і не годиться закудикувати, куди, Тарасовно!
- Не питайте!

СТАРША

— Не кажуть.

ТАРАСОВНА

— Не каже, сусідоньки милі. Вже й кум питав, вже й на
молебень давала, вже й п'яним напували — не каже...

СУСІДИ *(ще більше здивувались)*

— Гм... Воно справді — ціпочок. І торбина. Це так, як на прощу йдуть... А може, він говіти налагодився, до ікони якої, абощо?

ТАРАСОВНА

— Де вже йому до ікони, коли сюприз такий викинув, що паски заборонив був пекти...

— Та що ви кажете?

— Свиням... Крашанок накрасила сито, дак він сви-и-ням... Семей годок отак — нема в домі порадоньки, супокою, семей заступає, а він ще й з дому тіка-а-є... *(Та й заголосила).*

ДОЧКИ

— Ой, ой, мамонько, ой!..

СУСІДИ

— Та що ви, Тарасовно! Стямтеся! Мов по мертвому. Хіба ж так можна?

ТАРАСОВНА

— Не можу, сусідоньки, до тями прийти. Лучче б йому вмерти. Щоб я його на той світ виряджала, як оце він тіка не знать і куди... Бо до мертвого хоч порадитися підеш, на хрест той похилишся та й виплачеш горе, а як втече він, куди мені йти? Де його шукати? По яких світах, у яких дорогах... Ні мертвого, ні живого не ви-и-дно...

СУСІДИ *(Вже і їх пройняло. У хустки та у фартухи сякаючись)*

— Така ж драма, така драма, що й кіна не треба!.. *(По паузі).* Хоч скажіть, коли це сталося з ним, з чого і як?

ДОЧКИ *(так і синнули)*

— Ще з тої пори, як солдати паркан наш спалили...

— Неправда! Як куля ударила в сіни...

— Я розкажу!

— Я!

ТАРАСОВНА *(впинила дочок)*

— Про мужа ніхто краще не розкаже, як законная жона, — тільки я... Ластівкою, ластівкою, сусідоньки, хутенько, бо сьогодні ж будень... Ще як почалась ота революція, як почалась, як почалась...

ДОЧКИ

— Солдати...

— Не перебивай, ідійотко!

— ...паркан наш спалили.

СУСІДИ

— У нас тоді свиней покололи красноголові македони*.

ТАРАСОВНА Й ДОЧКИ *(наввипередки)*

— З тої пори й почалось, сусідоньки. Попервах Маласик пив воду нишком...

— У папоньки аж цокотіли...

— Не перебивай, бо 'дна я бачила... Три дочки, три дівулі в домі, а ніхто, 'пріч мене, не бачив, як пив воду мій Маласик і як у його цокотіли зуби...

— ...І в мене цокотіли, мамонько...

— Брешеш! Ти й у революцію спала. То Любуня свої зубки зціплювала, бідна, щоб не заплакати од революції...

— ...Ми всі зціплювали.

— Мовчи!.. А вночі перед світом, сусідоньки, як уже й революція засинала, ми, збившись докупки, плакали, плакали й плакали...

* Красноголові македони — червоноармійці. Македон — розбишака. Утворено від Олександр Македонський, який був популярним героєм лубочних картинок в Російській імперії.